

DIGITALIZACIJA GRAĐE ZAVIČAJNE ZBIRKE GRADSKOJ KNJIŽNICI I ČITAONICI OGULIN

Digitization of the materials of the Local Collection of the Ogulin Public Library

Primljeno: 13. 10. 2024.
Prihvaćeno: 20. 12. 2024.

**TEMA
BROJA**

Anita Brozović Šolaić

Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin

anita.brozovic1@gmail.com

Sažetak

Članak *Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama* autorica i profesorica Sanje Tošić-Grlač i Ivane Hebrang-Grgić bio je povod za istraživanje Zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin i početak digitalizacije njezine građe (razglednica, geografskih karata i knjiga) s primarnim ciljem očuvanja od propadanja, populariziranja i osiguravanja digitalno javno dostupnim kulturnog knjižničnog i izdavačkog bogatstva ogulinskog kraja putem mrežne stranice Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin i digitalnog portala e-Kulture. Građa Zavičajne zbirke ogulinske knjižnice i čitaonice odražava cjelokupan život jednog lokaliteta, od njegova nastanka do današnjeg vremena obuhvaćajući povijesni, gospodarski i društveni razvoj, prirodne uvjete i bogatstva, tradiciju i umjetničko stvaralaštvo te socijalnu i političku strukturu. S obzirom na to da ove godine Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin u Mjesecu hrvatske knjige slavi 70. rođendan od svog osnutka davne 1954. godine, početak digitalizacije dijela Zavičajne zbirke označit će početak brige o očuvanju zaštite vrijedne i rijetke građe te povećanju njezine dostupnosti.

Ključne riječi: digitalna knjižnica, digitalizacija, narodna knjižnica, Ogulin, zavičajna zbirka

Abstract

The article „Local Collections in Croatian Public Libraries“ by authors and professors Sanja Tošić-Grlač and Ivana Hebrang-Grgić served as the inspiration for researching the Local Collection of the Ogulin City Library and Reading Room and initiating the digitization of its materials (postcards, geographical maps, and books). The primary goal is to preserve these materials from deterioration, promote them, and make the cultural, library, and publishing heritage of the Ogulin region digitally accessible to the public via the website of the Ogulin City Library and Reading Room and the e-Culture digital portal. The materials in the Local Collection of the Ogulin Library and Reading Room reflect the comprehensive life of a locality, from its origins to the present day, encompassing historical, economic, and social development, natural conditions and resources, traditions and artistic creations, as well as the social and political structure. This year, as the Ogulin City Library and Reading Room celebrates its 70th anniversary during the Croatian Book Month (since its establishment in 1954), the digitization of part of the Local Collection marks the beginning of efforts to protect valuable and rare materials and increase their accessibility.

Keywords: digital library, digitalization, public library, Ogulin, local collection

Uvod

Zavičajne zbirke mogu se prikupljati u svim baštinskim ustanovama – knjižnicama, arhivima i muzejima, no Zavičajne zbirke u cijelom svijetu najčešće se osnivaju pri narodnim knjižnicama. Do kraja 2008. godine u Hrvatskoj je bilo 210 narodnih knjižnica s ukupno 147 zavičajnih zbirki.¹ Zavičajna zbirka značajna je jer čuva identitet lokalne zajednice, osvježuje pripadnost jednoj kulturnoj, povijesnoj i geografskoj sredini. Bogat i dobro uređen fond zavičajne zbirke daje uvid u povijesno bogatstvo kulturnog stvaralaštva kao i cjelokupnog razvitka regije.²

Zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin predstavlja dragocjen izvor za istraživanje uz pružanje podataka za različita istraživanja o prirodnim osobinama prostora, demografska istraživanja, gospodarskom razvoju, političke, kulturne i socijalne povijesti te istraživanja potrebna za sve oblike umjetničkog stvaralaštva.

Knjižnična zbirka ima znanstveno-dokumentacijsku, povijesnu, praktičnu i uporabnu vrijednost ili funkciju kao kulturno i informacijsko dobro. Zaštita zavičajne zbirke važan je segment razvoja i očuvanja knjižnične zbirke.

Narodne knjižnice kao mjesna informacijska središta i njihove zavičajne zbirke doživjele su s primjenom novih tehnologija osjetne promjene. Najveća su novost digitalizirane knjižnice i njihove posebne zbirke koje prezentiraju ono najvrijednije u svojim fondovima. Time male sredine prerastaju svoje lokalne okvire i putem digitalizacije postaju dio globalnog umreženog svijeta. Pisana i slikovna baština postaje dostupna velikom broju korisnika, a digitalizacijom se štite stari i vrijedni primjerci građe.³

Osnovne prednosti digitalizacije: ušteda prostora, očuvanje intelektualnog sadržaja, sigurnost za slučaj da se izvornici oštete, ukradu ili unište, veća dostupnost te se digitalna građa (uključujući i slike) ne oštećuje korištenjem.⁴

¹ Prema podacima Hrvatskog zavoda za knjižničarstvo u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, nakon obrade za 2008. godinu.

² Tošić-Grlač S.; Hebrang-Grgić, I. (2009.). Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. U: Zbornik 7. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (ur. Sonja Tošić-Grlač), Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011.

³ Katić, T. Digitalizacija stare građe // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003).

⁴ Badurina, Boris...[et al.]. Digitalizacija i nove knjižnične usluge: radionica (2002). Dostupno na: <http://www.szi.hr/seminar2002/prezentacije/slagRadionicaDigitalizacija2.ppt>

Digitalizacija knjižne građe Zavičajne zbirke

S ciljem zaštite stare i vrijedne knjižne građe Zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin, uz mogućnost dostupnosti velikom broju stvarnih i potencijalnih virtualnih korisnika, u suradnji s djelatnicima Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, u rujnu ove godine pokrenut je postupak digitalizacije knjižne građe Zavičajne zbirke. Riječ je o razglednicama, kartama, jednoj posveti i dvjema knjigama.

Razglednice grada Ogulina (u formi fotografija) koje odražavaju izgled bogatih prirodnih, sakralnih i kulturnih znamenitosti tadašnjeg društvenog života grada Ogulina u razdoblju od 1916. do 1933. Gradskoj knjižnici i čitaonici Ogulin darovao je predsjednik ogulinskog Ogranka Matice hrvatske, profesor Hrvoje Magdić, koji je upoznat s postupkom digitalizacije, a svoju privolu za istu, uz objavu i javno korištenje u digitalnom prostoru eKulture i mrežne stranice Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin, omogućio je pisanim putem.

Iznimno su značajna knjižna građa za područje grada Ogulina i za ogulinsku knjižnicu *Pravila društva Čitaonice ogulinske* koje je tiskao Josip Pinter 1894. u Ogulinu, a predstavljaju začetak knjižnične djelatnosti u gradu Ogulinu. Svrha Društva, Članovi društva, njihova prava i dužnosti, Uprava Društva uz Glavnu skupštinu, Upravljački odbor i Prestanak Društva jasno su naznačeni na 13 stranica u formatu dimenzija 10,2 x 16,2 cm.

Dvije godine prije izdanja netom digitaliziranih *Pravila društva čitaonice ogulinske* 1892. u gradu Ogulinu Ogulinska čitaonica izdaje posvetu⁵ Velemožnomu gospodinu Josipu Muzleru, vitezu reda Franje Josipa I., kr. Podžupanu Modruško-riečke županije i T.D. prigodom njegova odlaska iz Ogulina kao višegodišnjemu predsjedniku. Posveta obuhvaća tekst na jednoj stranici formata 29 x 36 cm kožnog uveza u kojemu se navode njegova značajna uloga, doprinos i zahvala za nesebičan rad ogulinske čitaonice uz dvostrani potpis brojnih utjecajnih ličnosti u gradu Ogulinu.

Kartografska građa pronađena i sačuvana u Zavičajnoj zbirci obuhvaća digitalizaciju triju karata koje svjedoče o važnosti ogulinskog područja kao političkog, vojnog i ekonomskog značaja u povijesnom kontekstu.

Prilikom odabira građe za digitalizaciju prvenstveni kriterij bila je vrijednost koju ta građa ima za zavičaj i ljude, a time i za Zavičajnu zbirku. Također je važna činjenica postojanja jednog primjerka naslova, kao i fizičko stanje u kojem se taj primjerak nalazi.

Projekt digitalizacije zavičajne građe predstavlja promociju zavičajne i kulturne baštine korištenjem najsuvremenije tehnologije i postupaka digitalizacije. Digitalna Zavičajna zbirka za Gradsku knjižnicu i čitaonicu Ogulin važan je korak u stvaranju digitalnog repozitorija ogulinskog zavičaja.

Zavičajna građa u digitalnom obliku do kraja listopada 2024. godine bit će objavljena na mrežnim stranicama Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin <https://gkc-ogulin.hr/> te digitalnog portala eKultura <https://ekultura.hr/> Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu kojim bi se omogućili pristup i korištenje široj zajednici.

⁵ Pravila društva čitaonice ogulinske. Tisak Josipa Pintera. Ogulin, 1894.

⁶ Velemožnomu gospodinu Josipu Muzleru vitezu reda Franje Josipa I., kr. Podžupanu Modruško-riečke županije i T.D. prigodom njegova odlaska iz Ogulina kao svomu višegodišnjem predsjedniku posvećuje Ogulinska čitaonica. Ogulin, prosinac 1892.

Dični predsjednice!

Dčas, kadno se je Tebi, dični predsjednice, dieliti od nas, kadno ostavljaš to skromno mjesto izpod divnoga stara Kleka, osvaja naša srca osjećaj najveće žalosti, jer s nama se dieli glava ovoga društva, jer iz naše sredine odlazi muž značajnik, rodoljub, prava hrvatska duša.

Tvoj značaj, Tvoj ponos, Tvoja ozbiljnost nedopustaju nam, da Ti u taj po nas gorki tren razstanka izbrajamo Tvoje vrline, Tvoje plemenito nastojanje o boljku i napredku ovoga društva, kojim si, odkada zasjede vriednu stolicu predsjednika, pratio život ogulinske čitaonice. Tvoje bo shvaćanje o prosvjetnoj zadaći ovoga društva, Tvoje bo uticanje, da se društenost, iskrenost i rodoljublje medju članovi razvije, poznato i odviše i zapisano je ne samo u anallh ove čitaonice već i u naših dušah i u naših srdcih, jers i sborom i tvorom nadahnjivao sve i svakoga na djelovanje druhtvu u korist, a našoj domovini na diku i čast.

Dični predsjednice! Ti silaziš sa stolice predsjedničke, ostavljaš naše druhtvo te polaziš u priestolnicu domovine nam Hrvatske, pa ako Te i neprate tom sgodom bučni i sjajni provodi, to Te prate naše iskrene misli, naši svesrdni osjećaji, prati Te naša odanost, koja glasno i jasno izriče:

»Hvala Ti na plemenitom trudu, Svevišnji uzdrži Te zdrava i čila bezbroj godina na korist i probit naroda našega, koji toli iskreno ljubis!«

Živio! Živio! Živio!

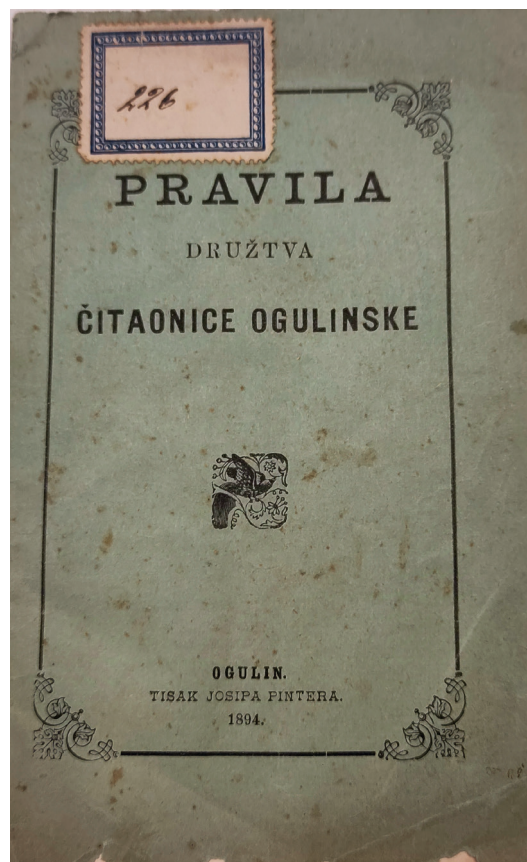
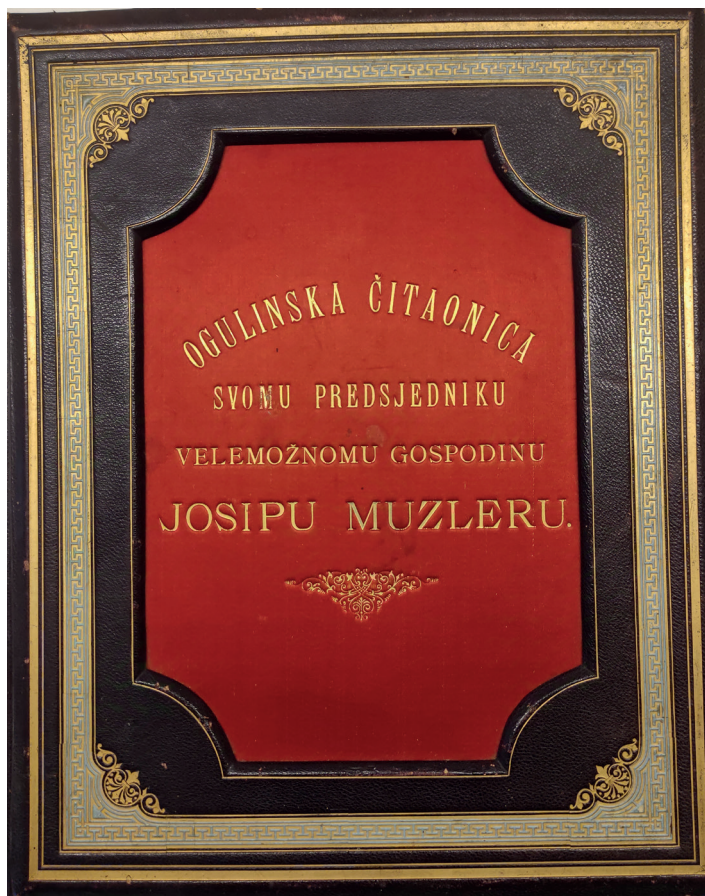
U OGULINU, mjeseca listopada 1892.

Zaključak

Digitalizirana zavičajna građa poslužit će kao informacijski izvor istraživačima pri izradi znanstvenih i stručnih radova, novinarima za članke i reportaže o zavičaju, za dokumentarne filmove koji se tematikom odnose na zavičaj, za godišnjice društava, udruga i ustanova, radnih društveno-političkih i drugih organizacija, za izložbe i izdavačku djelatnost o zavičaju, za godišnjice, za izradu monografija o zavičaju.

Cjelokupan rad knjižnice na zavičajnoj zbirci ima za cilj prikupljanje, informiranje i populariziranje zavičajne građe. Prikupljena i sređena zavičajna građa uz dobru informacijsku podršku daje knjižnici široke mogućnosti za pružanje usmenih i pismenih informacija o različitim temama iz zavičaja, ali i za organiziranje različitih promidžbenih aktivnosti knjižničnog zavičajnog fonda, a tako i zavičajne baštine .

Digitalizacijom najvrijednije građe doprinosi se očuvanju zavičajnosti, vrednovanju hrvatske baštine i izgradnji Hrvatske digitalne knjižnice, a digitalizirana stara i vrijedna građa Zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin predstavlja novu uslugu, ali i uključenost u nacionalni projekt digitalizacije građe.

⁷ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu: <http://www.hkdruštvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf>

Popis digitalizirane građe

1. Razglednica Ogulin (dimenzije: 14,7 x 11 cm; turistkomerc-zagreb; S-6392; poštanska marka: Jugoslavija),

2. Razglednice: Ogulin: Slike iz prošlosti (18 komada)

Naslovnica omota: Ogulin, Žitni trg sa Frankopanskom kulom; Osvrt: Ogulin u pohode (Akademik Josip Bratulić i Predsjednik Matice hrvatske; Matica hrvatska Ogulin)

Dimenzije: 13,6 x 9 cm.

1. OGULIN. Hačkov mlin na Dobri, 1915., Naklada: Ung. Lichtdruck Actien- Gesellschaft, Bpest., Matica hrvatska Ogulin, 2002.

2. OGULIN. Palača kraljevskog financijskog erara, 1924. Palača sagrađena 1907., dograđena 1941. Danas zgrada gradskog poglavarstva. Naklada: Iso Unterberger, Knjižara i papirnica Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

3. OGULIN. Pogled na Klek, oko 1916. Naklada: Breier, Wien. Matica hrvatska Ogulin, 2002.

4. OGULIN. Stari most preko Dobre 1931. Naklada: Knjižare i papirnice Braće Stipan, Ogulin., Matica hrvatska Ogulin, 2002.

5. OGULIN. Ulica Bernardina Frankopana, početak 20. stoljeća, Naklada: Iso Unterberger, Knjižara i papirnica Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

6. OGULIN. Hotel Frankopan oko 1925. Građevina iz doba vojne krajine prijelaz 18/19. st. Naklada: Iso Unterberger, Knjižara i papirnica Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

7. OGULIN. Željeznička pruga kod Sv. Petra, 1913., Pruga izgrađena 1878. Naklada: Iso Unterberger, Knjižara i papirnica Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

8. OGULIN. Panorama, 1928. Naklada: Knjižara i papirnica Braće Stipan, Ogulin., Matica hrvatska Ogulin, 2002.

9. OGULIN. Sveti Petar s Malinarijevim mostom 1926. Most sagrađen 1874. Naklada: Knjižare i papirnice Braće Stipan, Ogulin., Matica hrvatska Ogulin, 2002.

10. OGULIN. Žitni trg s Frankopanskom kulom, 1907. Danas Trg hrvatskih rodoljuba. Naklada: Braća Stipan Ogulin. Matica hrvatska Ogulin, 2002.

11. OGULIN. Viša pučka škola kasnije gimnazija, izgrađena 1891. i dograđena 1941. Naklada: Iso Unterberger, Knjižara i papirnica Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

12. OGULIN. Pogled s Humca 1912. Naklada: Iso Unterberger, knjižara i papirnica, Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

13. OGULIN. Ulica Bernardina Frankopana, 1911., Naklada: Iso Unterberger, (Knjižara i papirnica) Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, 2002.

14. OGULIN. Ulica Josipa Jelačića, Hotel Plitvice 1912. Naklada: Svietlotisarski zavod R. Masinger d.d. Zagreb. Matica hrvatska Ogulin, 2002.

15. OGULIN. Vodopad Dobre, 1916. Naklada: Braća Stipan. Matica hrvatska Ogulin, 2002.

16. OGULIN. Crkva sv. Križa, 1924. Naklada: B. W., Wien. Matica hrvatska Ogulin, 2002.
17. OGULIN. Gjuljin ponor, 1933. Naklada: N. Mihičić i drug, Ogulin. Matica hrvatska Ogulin, 2002.
18. OGULIN. Kanjon Dobre sa starim mostom, 1930. Most sagrađen 1878. Naklada: Iso Unterberger, Ogulin. Matica hrvatska Ogulin, 2002.

3. Karta: Altenmark und Ogulin 5854, 1894./6.IV.1915.

Dimenzije: 58 x 43 cm

Teilweise berichtigt bis

Geripp: Objgr. Richter

Nach Zeichenschiissel

4. Obostrana karta: Gorski kotar – Panoramska karta

Gorski kotar – Pregledna karta (98,6 x 69,7 cm)

Tisak Vojnogeografskog instituta Beograd, 1976.

Izradili: Slavko Štefanac, dipl. inž. geod. I Željko Rendulić, prof.

Crteži Aleksandra Forenbahera, akad. Slik.

Uredio: Alojz Crnić, prof.

5. Karte: Ogulin 1, Ogulin 2, Ogulin 3, Ogulin 4

Izdanje Vojnogeografskog instituta, izrađeno na osnovu reambulacije iz 1930., dopunjeno 1956. godine (48,6 x 68,3 cm)

6. Velemožnomu gospodinu Josipu Muzleru vitezu reda Franje Josipa I., kr. Podžupanu Modruško-riečke županije I T.D. prigodom njegova odlaska iz Ogulina kao svomu višegodišnjem predsjedniku posvećuje Ogulinska čitaonica. Ogulin, 1892. (29 x 36 cm)

7. Pravila društva Čitaonice ogulinske, (knjiga), Ogulin, Tisak Josipa Pintera, 1894. (10,2 x 16,2 cm).

8. Jedan primjer velikog nezadovoljstva Hrvata i Srba u Hrvatskoj, (knjiga), Na adresu: g. Ministra šuma i ruda, Tiskara Braće Stipan, Ogulin, 1925. (13,9 x 21,9 cm).

Literatura

1. Badurina, B. [et al.]. Digitalizacija i nove knjižnične usluge: radionica (2002). URL: <http://www.szi.hr/seminar2002/prezentacije/slagRadionicaDigitalizacija2.ppt> (10. 10. 2024.)
2. Katić, T. Digitalizacija stare građe. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3/4, 35(2003.)
3. Mesić, Đ. Građa i informacije u zavičajnim zbirkama narodnih knjižnica i načini prikupljanja. // Informatologia Yugoslavica, br. 3-4 20(1988.)
4. Narodna knjižnica: IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb: HKD, 2003.
5. Pasqui, V. Očuvanje digitalnog gradiva i arhivi s otvorenim pristupom: Trajni pristup slobodno dostupnim digitalnim objektima. URL: www.digitalpreservationeurope.eu/.../HR_Digital%20Preservation%20and%20Open%20Access%20Archives.pdf (10. 10. 2024.)
6. Pejić, I. Zavičajna zbirka narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar. Bjelovar : Prosvjeta, 1996.
7. Pejić, I. Zavičajna zbirka u kontekstu novih društvenih promjena. // Bjelovarski učitelj 7, 2/3(1998.)
8. Pravila društva čitaonice ogulinske. Ogulin. Tisak Josipa Pintera, 1894.
9. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (10. 10. 2024.)
10. Radovanlija-Mileusnić, S. Ustroj i organizacija knjižnica zavičajnih muzeja u Hrvatskoj, Mauzeologija 38(2001.)
11. Sečić, D. Informacijska služba u knjižnici. Lokve: „Benja“, 2006.
12. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Narodne novine 103/2021.
13. Tošić-Grlač, S., Hebrang-Grgić, I. (2009). Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. U: Zbornik 7. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (ur. Sonja Tošić-Grlač), (u tisku). Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011.
14. Zakon o knjižnicama. URL: <https://www.zakon.hr/z/3790/Zakon-o-knji%C5%BEnicama-i-knji%C5%BEni%C4%8Dnoj-djelatnosti-2023-2024> (10. 10. 2024.)